

حکیر بهابادی در یک نگاه

مهم ترین شاگردان علامه

شیخ بهایی (۱۰۳۰-۹۵۳ ق) فیلسوف عارف و دانشمند نامدار شیعه؛

شیخ حسن بن زین الدین عاملی (فرزند شهید ثانی)، صاحب «معالم»؛ سید محمد بن علی عاملی، معروف به صاحب «مدارک».

ویژگی‌های علامه ملاعبدالله بهابادی یزدی

بصیرت و زمان شناسی
زهد و پارسایی
تعامل سازنده با ادیان و مذاهب
اخلاق مداری در سیره علمی و عملی
حکمرانی حکیمانه در نجف اشرف
مراوده های علمی با نقد و حاشیه بر آثار عالمان اهل سنت
التزام عملی به موضوع ولایت فقیه
کلان‌نگری و داشتن منظومه فکری
جامعیت در علوم معقول و منقول
ورود اجتهادی به حوزه های مختلف دانش
مساله محوری با حضور میدانی در حوزه‌های دانش
تربیت شاگردان متخصص و تمدن ساز
داشتن امتداد اجتماعی
کاربردی کردن علوم در صحنه سیاسی، اجتماعی

قبول تولیت حرم علی(ع) و حکمران نجف اشرف از سوی شاه طهماسب صفوی

فقاہت او در نجف حکایت هایی دارد. در اثر اخلاق نیکو و حسن مدیریت و سیر و سلوک و مقام والای خود خزانه دار حرم امیرالمومنین علیه السلام شد. شیخ ما محمّد حرز الدین آن را این گونه توصیف کرد و فرمود:
معروف است که شاه طهماسب صفوی او را برای تصدی حرم از ایران به عراق آورد و کلید حرم و خزانه اشیاء باستانی گرانبها و خزانه بزرگ حاوی سلاح های وقفی را به او تحویل داد. که برای دفاع از حرم تدارک شده بودند، و به طور کلی نجف اشرف از غزوات بادیه نشینان در خطر بود.

مَتّی بن یونس نسطوری، در بغداد به تدریس و املای کتاب منطق ارسطو اشتغال یافت و در حلقه درس او کسانی چون ابونصر فارابی حاضر می‌شدند. (ابن خلکان، ج ۵، ص ۱۵۳، ۱۵۴؛ قس ذهبی، ۱۴۰۹، ج ۱۵، ص ۴۱۷). از آن پس منطق در بسیاری از مراکز آموزشی در شمار دروس رسمی در آمد و کتابهای مهمی در این باره تألیف و تدریس شد. البته آموختن منطق، به دور از پاره‌ای مخالفتها نبود؛ چنانکه جمله «مَنْ تَمَنَّقَ تَزْدَقَ» (هرکه منطق بیاموزد، گرفتار زندقه میشود) شهرت بسیار یافت و دانشمندانی چون ابن تیمیّه* آثاری در ضدیت با منطق فراهم کردند (رجوع کنید به ابوحنّان توحیدی، ج ۱، ص ۱۰۸، ۱۲۸؛ سیوطی، ۱۳۶۶، ص ۱۵، ۲۰، ۳۲ و جاهای دیگر).

اساتید علامه در علوم معقول

۱. امیر غیاث‌الدین منصور شیرازی؛
۲. جمال‌الدین محمود شیرازی

همدرسان علامه

۱. ملا احمد اردبیلی معروف به مقدس اردبیلی؛
۲. میرزا جان باغنوی شیرازی

معرفی اجمالی علامه ملاعبدالله بهابادی یزدی

آخوند ملانجم‌الدین عبدالله بن شهاب الدین حسین بهابادی یزدی معروف به ملاعبدالله بهابادی یزدی فقیه منطقی، عالم فاضل شیعه در قرن ۱۰ هجری که در بهاباد، در ۲۱۰ کیلومتری جنوب شرقی شهر یزد (جغرافیای کامل ایران، وزارت آموزش و پرورش، ج دوم تهران شرکت چاپ و نشر ایران ۱۳۶۶، ص ۱۳۷۱). در سال ۹۸۱ ق وفات نمودند. وی در پرتو رابطه با دربار صفوی، بر گسترش تشیع و حل مشکلات شیعیان تلاش می‌نمود. ملاعبدالله یزدی در علم فقه و منطق متبحر و استاد بود و آثار مهمی تألیف نمود که مهمترین آن «حاشیه علی تهذیب المنطق» معروف به «حاشیه ملاعبدالله» است. این اثر یکی از زمینه‌های شهرت ملاعبدالله در میان حوزه‌های علمیه می‌باشد.

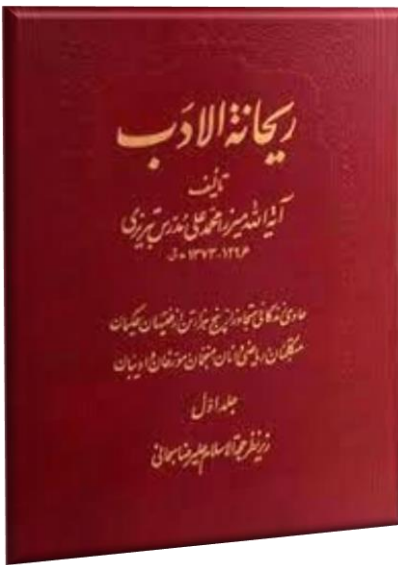
شخصیت علامه ملاعبدالله بهابادی دارای ابعاد ناشناخته‌ای است که به‌رغم داشتن امتداد سیاسی، اجتماعی و تولیت آستان مقدس امیرالمومنین علی(ع) هنوز شخصیت و جایگاه علمی و عملی ایشان برای جامعه حوزوی و دانشگاهی ناشناخته است.

نویسنده و استاد شیعی در دانش منطق

منطق چون منطق علمی است آلی و در اصل برای ایمنی از لغزش ذهن در مراحل تفکر وضع شده و برخی از اصطلاحات آن چون کلی و جزئی و تناقض و جز اینها در علوم نظری مخصوصاً فلسفه و اصول فقه و کلام به کار می‌آید، دانشمندان مسلمان بویژه فیلسوفان و نیز متکلمان و فقیهان برای کسب توانایی و ورزیدگی در تحصیل و تعلیم علوم نظری حاجت و عنایت بسیاری به منطق داشتند. سابقه آشنایی مسلمانان با علم منطق به عصر نهضت ترجمه و انتقال منطقیات ارسطو و دیگر فلاسفه یونانی به زبان عربی بر میگردد؛ ازینرو، تدریس منطق ابتدا در بغداد که مرکز نهضت ترجمه بود، معمول شد، چنانکه یکی از مترجمان، ابوبشر

استاد شهید مطهری درباره ملا عبدالله می‌گوید:
ملا عبدالله یزدی صاحب حاشیه معروف بر منطق التهذیب که به حاشیه ملا عبدالله معروف و کتاب درسی طلاب در منطق است. بعضی مدعی شده‌اند که از علوم شرعی بی‌اطلاع بوده‌است، ولی برعکس، هم فقیه بوده و هم اهل معقول، خصوصاً منطق. در شیراز نزد جمال‌الدین محمود سابق‌الذکر و امیر غیاث‌الدین دشتکی تحصیل کرده‌است.

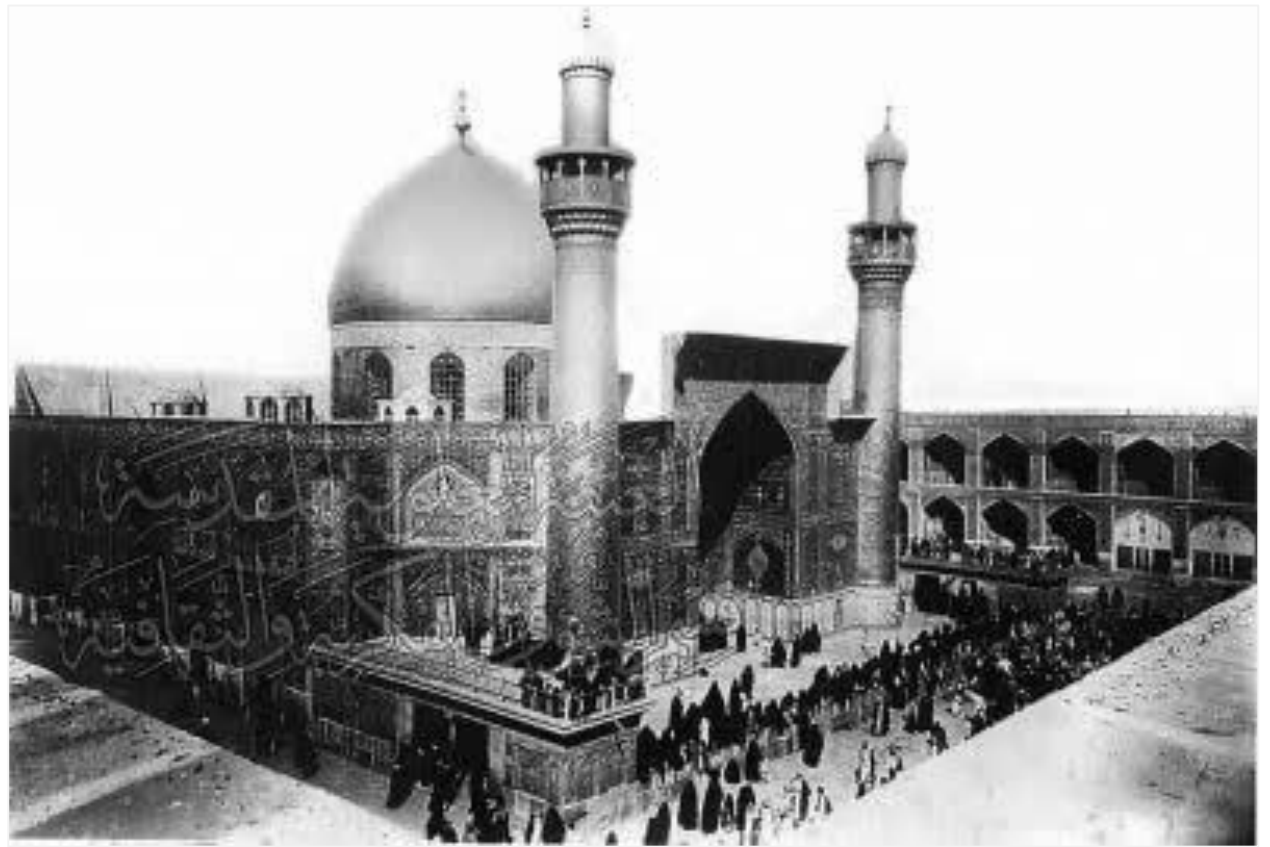
ریحانة الادب فی تراجم المعروفین بالکنیة و اللقب»
اثر محمدعلی مدرس تبریزی
آخوند، سرآمد علمای عصر خود بود. در زهد و تقوا بی‌نظیر بود.

تعبیری از قبیل علامه‌ی زمان، فقیه منطقی، عالم فاضل، اتقی و ازهد عصر خود، شارح متفکر منطق، همه، دال بر علو درجه و شأن و مرتبت علمی و معنوی او است.

علامه مصطفی بن غنح الله الحمودی در کتاب فوائد الارتحال و نتائج السفر، ج ۴، ص ۴۳۹-۴۴۰ می‌نویسد:

۱۱۵۵. ملا عبدالله بن حسین یزدی (در حاشیه کتاب نوشته شده: «این مدخل، تکراری است؛ اما مطالب افزوده نیکویی دارد.»؛ ر.ک: مدخل شماره ۱۱۵۳).
وی علامه بلامنازع و بی‌همتای عصر خویش و حلقه پایانی محققان عجم بوده‌است. در جلالت قدر و جایگاه والا در تقوا و وزع، کسی از معاصران ایشان به گرد پای او نمی‌رسد. وی شیخ جلیل‌القدر و خوش‌آوازه‌ای در مناطق مختلف بوده‌است. در مطالعه و اشتغالات علمی و انتقال مباحث علمی به اهلش، بسیار پرتلاش و کوشا بود. جلسه درس او بابرکت بود و هر کسی نزد ایشان اشتغال علمی داشت، بهره‌مند می‌شد.

او چته درشت با صورتی به‌شدت نورانی و فروتن داشت. در بحث علمی، آرام، دقیق و منصف بود.

یه یکی از دانشمندان برجسته علوم عقلی و مدرسان ادب و علوم کلاسیک سده دهم شده بود (متوفی ۹۸۱) مؤلف حاشیه بر بخش منطق تهذیب المنطق و الکلام اثر تفتازانی متعلق به همین دوره حوزه نجف است و کتاب او همچنان یکی از درسنامه‌های رایج در حوزه‌های علمیه به شمار می‌رود.

مدرسه مهدیه

این مدرسه درحقیقت همان مدرسه ملا عبدالله بهابادی یزدی است که در ابتدای حضور علامه در آستان مقدس امیر المومنین حضرت علی (ع) محل کار تولیت بوده سپس تبدیل به مدرسه علمیه می‌شود و هم اکنون بنام مدرسه مهدیه مشهور است.

مدرسه مهدیه در محله مشراق و مقابل مقبره علامه سید مهدی بحرالعلوم و شیخ طوسی و در مجاورت مدرسه قوام واقع شده است.

علامه بهابادی یزدی در نگاه دیگران

شیخ بهایی در حاشیه و تفسیر قاضی می‌نویسد:
«که در خدمت آخوند ملا عبدالله یزدی صاحب حاشیه بر تهذیب المنطق، تلمذ کرده ام. وی، او را وصف به «علامه یزدی» کرده است».

سید علی‌خان کبیر در کتاب سلافة العصر درباره‌اش می‌نویسد:

کسی در دانش و تقوا و فضیلت به او نرسد. وی کتاب‌هایی مفید در علم فقیه و در علم منطق و... تألیف کرده است. (الفوائد الرضویه، شیخ عباس قمی، صص ۲۴۹ و ۵۰۶)

ملا امین احمد رازی ساکن هند در تذکره هفت اقلیم در ذیل عنوان «مولانا عبدالله» چنین می‌نویسد:

پیوسته به قلم گوهر نگار نقش تألیف و تصنیف بر لوح روزگار می‌نگاشت و در میدان و افاده‌ی لوای سبقت بر امثال و اقران می‌افراشت و مهارتش در فنون علم فقه به غایتی بوده که می‌گفته اگر متوجه بدان علم گردم، به توفیق الله تعالی، برهان و دلایل عقلی بر مسایل فقهی گفته، چنان علم فقه را مدلل سازم که مجال چون و چرا نماند.

خدمات تولیت (خزانه داری) حرم شریف

حضرت علی علیه السلام

از نیمه دوم قرن دهم رونق علمی به حوزه نجف بازگشت. اقدامات اثرگذار علامه بهابادی به عنوان تولیت آستان مقدس حضرت علی (ع) و حاکم نجف اشرف از جمله چون تسهیل دسترسی به آب آشامیدنی از طریق حفر انهار با حمایت شاهان صفوی و ساخت باروهای استوار و تأمین امنیت جانی ساکنان، به عنوان عوامل شکوفایی مجدد حوزه نجف شمرده شده است. اینجا لازم است که درباره یک مدرسه مهم در نجف هم اشاره شود.

حکمرانی حکیمانه

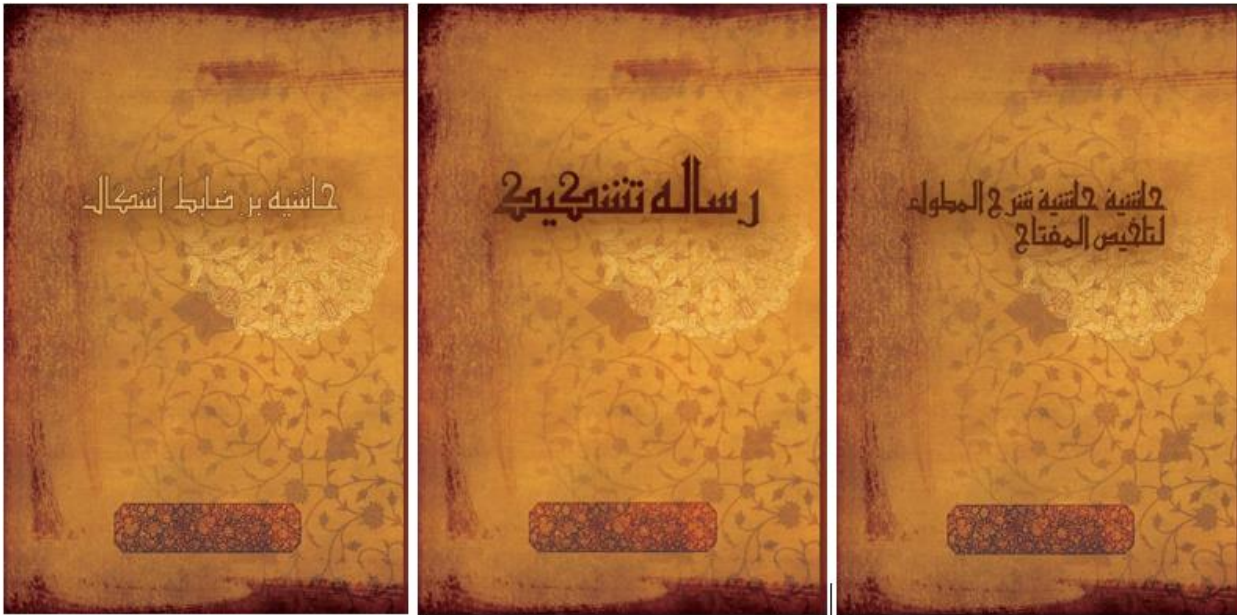
عتبات عالیات محور همدلی دولت‌ها و مذاهب اسلامی

هنگامی که سلطان مراد عثمانی به نجف آمد و به زیارت مرقد امیرالمؤمنین علیه السلام مشرف شد، ملا عبد الله را به خاطر حسن مدیریت و رفتار و خدمات اجرایی بر منصب تولیت حرم علوی ابقا کرد. تولیت حرم علوی تا زمان ملا یوسف متوفی در سال ۱۲۷۰ هجری قمری در نجف در دست فرزندان و نوادگانش باقی ماند.

مدرسه ملا عبدالله

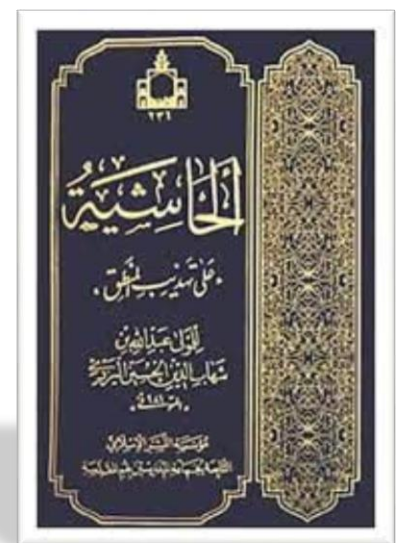
تاریخ بنای این مدرسه به نیمه دوم قرن دهم هجری باز می‌گردد. ملا عبدالله بهابادی یزدی که بدل

محل دفن علامه بهابادی یزدی (ره)

ملا عبدالله الیزدی - سال ۹۸۱ هجری قمری - ۱۵۷۳ م در سال ۹۸۱ هجری قمری عالم، محقق، منطق دان معروف، متولی حرم امیرالمومنین مولا عبدالله بن شهاب الدین حسین یزدی بهابادی درگذشت و در رواق حرم در زیرزمین به خاک سپرده شد که عضدالدوله دیلمی در آن دفن شده بود [۱] واقع بین آستانه ی در اول و آستانه اذن دخول در دوم از جهت شرق قرار دارد.

ملا عبدالله تألیفات متعددی دارد از قبیل

۱. حاشیه تهذیب المنطق سعدالدین تفتازانی
۲. شرح تهذیب المنطق به فارسی
۳. حاشیه بر مختصر تفتازانی
۴. حاشیه بر مطول تفتازانی
۵. التجارة الراجحة فی تفسیر السورة و الفاتحة
۶. شرح قواعد در فقه شیعه
۷. حاشیه بر حاشیه شریفیه
۸. حاشیه بر حاشیه بر شرح شمسیه
۹. الدرّة السنیة فی شرح الرسالة الالفیة الشهیدیة
۱۰. شرح العجالة
۱۱. حاشیه بر حاشیه شرح جدید تجرید
۱۲. حاشیه بر حاشیه شریفیه و جلالیه
۱۳. حاشیه بر مبحث جواهر از شرح تجرید
۱۴. حاشیه بر مبحث موضوع علم از حاشیه دوانی

منابع

- دانشنامه جهان اسلام نویسنده: بنیاد دائرة المعارف اسلامی، جلد: ۱ صفحه: ۴۱۱۳
 - تاریخ النجف الأشرف المؤلف: عبد الزراق حرز الدین، الجزء: ۲ صفحه: ۲۷۴ و معارف الرجال: ۴/۲
 - مباحث عراقیة: ۹۳/۱. موسوعة العتبات المقدّسة (قسم النجف): ۲۰۲/۱.
 - تاریخ النجف الأشرف المؤلف: عبد الزراق حرز الدین، الجزء: ۲ صفحه: ۲۷۶ و معارف الرجال: ۵۳/۱
 - مرتضی مطهری، خدمات متقابل ایران و اسلام، ص ۵۸۰.
 - الفوائد الرضویه، شیخ عباس قمی، صص ۲۴۹ و ۵۰۶
 - هفت اقلیم، امین احمد رازی کلکته، ۱۹۶۳ میلادی، ص ۱۷۹
 - فوائد الارتحال و نتائج السفر، ج ۴، ص ۴۳۹-۴۴۰

حواشی مشهور بر حاشیه ملا عبدالله

- علامه دانشمند شیخ آقا بزرگ تهرانی (صاحب الذریعه) در مبحث حاشیه می نویسد: تاکنون حواشی بسیاری بر حاشیه عالمانه آخوند ملا عبدالله بهابادی نوشته شده است. نام تعدادی از آنها به ترتیبی که در الذریعه آمده است، ذکر می کنیم:
- ۱- حاشیه ی شیخ اسحاق حویزی بر حاشیه ی ملا عبدالله که تا بحث قیاس پیش رفته و مشتمل بر ۳۰۰۰ بیت است.
 - ۲- حاشیه ی آقا محمد تقی بن محمد علی کرمانشاهی
 - ۳ حاشیه ی ملا محمد حسین بن اسماعیل یزدی پاشنه طلائی معروف به صراط المستقیم است
 - ۴ حاشیه ی شیخ محمد حسن فرزند ملا محمد جعفر شریعتمدار
 - ۵ حاشیه ی شیخ محمد سعید فرزند سید محمد طباطبایی
 - ۶- حاشیه ی میرصدرالدین مدرس یزدی به نام مرصع الحواشی
 - ۷- حاشیه ی معروف به کشف الاستار
 - ۸- حاشیه ی معروف به تعدیل المیزان
 - ۹- حاشیه ی شیخ عبدالرحیم
 - ۱۰- حاشیه ی ملاعبدالرزاق لاهیجی
 - ۱۱- حاشیه ی میرزا عبدالغفار
 - ۱۲- حاشیه ی میرزا علی رضا فرزند کمال الدین حسین
 - ۱۳- حاشیه ی میرزا محمد فرزند احمد علی قراچه داغی تبریزی
 - ۱۴- حاشیه ی محمد علی فرزند قربان علی اردبیلی
 - ۱۵- حاشیه ی ملا محسن تهرانی
 - ۱۶- حاشیه ی ملا محسن فرزند محمد طاهر قزوینی
 - ۱۷- حاشیه ی میرزا محمد تنکابنی
 - ۱۸- حاشیه ی میرزا محمد یزدی
 - ۱۹- حاشیه ی سید محمد مهدی موسوی
 - ۲۰- ملا نظر علی فرزند محسن گیلانی

The Allamah Bahabadi Yazdi International Conference

- @mollabdolla
- info@molaabdellah.ir
- www.molaabdellah.ir

اهم برنامه های کنگره علامه ملا عبدالله بهابادی (نقشه راه)

من ورخ مومناً فقد احياه

ط : برگزاری پیش همایش و همایش هایی در بهاباد ، یزد و مشهد مقدس	بهمن ۱۴۰۲ تا خرداد ۱۴۰۳
ی : مصاحبه با مراجع ، علما و اخذ پیام برخی از آنان	بهمن ۱۴۰۲ تا خرداد ۱۴۰۳
ک : دیدار اعضای دبیرخانه با مقام معظم رهبری و ضبط بیانات و دریافت پیام معظم له	اسفند ۱۴۰۲
ل : سایر اقدامات	
۱- جمع آوری آثار علامه در موزه تاریخ بهاباد	تیر ۱۴۰۲ تا ...
۲- ثبت بین المللی کتاب حاشیه (یونسکو)	
۳- نامگذاری روز منطق و بزرگداشت علامه در تاریخ ششم شهریور در تقویم استانی و ...	مرداد ۱۴۰۲
۴- نامگذاری ها به نام علامه در سطوح استانی، ملی و بین المللی	خرداد ۱۴۰۲ تا ...
۵- نامگذاری راه بهاباد- نایبند به نام راه منطق	
۶- ایجاد شبکه گسترده ای از اندیشمندان جهان اسلام جهت معرفی علامه و بهاباد	دی ۱۴۰۲ تا ...
۷- تأسیس بنیاد علمی-فرهنگی علامه و دبیرخانه دائمی	بهمن ۱۴۰۲
۸- تعیین جایزه سالانه یا دو سالانه منطق ویژه علامه به برترین مؤلفین و محققین	پاییز ۱۴۰۳
۹- ساخت المان و بوستان علامه در بهاباد	
۱۰- تشکیل شورای راهبردی کنگره	اردیبهشت ۱۴۰۲
۱۱- چاپ مصحح و منقحی از حاشیه علامه	اردیبهشت ۱۴۰۳
م : برگزاری کنگره نجف اشرف	بهمن ۱۴۰۲
ن : برگزاری کنگره ایران (قم)	پاییز ۱۴۰۳

نتایج بین المللی :

- ۱- تعامل بیشتر حوزه های علمیه داخل و خارج کشور به ویژه عراق و ایران
- ۲- تعامل بیشتر اعتبار مقدسه عراق و ایران و ...
- ۳- تفاهم بیشتر دولت ها و ملت های مسلمان از جمله عراق و ایران
- ۴- کمک به تقریب مذاهب اسلامی

نتایج ملی :

- ۱- الگو پذیری حکمرانان از سبک مدیریت علامه
- ۲- تقویت احساس هویت ملی و اسلامی

نتایج منطقه ای :

- ۱- برند سازی برای استان و شهرستان
- ۲- ارتقاء سطح فرهنگ و خودباوری عمومی
- ۳- ترویج منطق و کلام استدلالی به جای کلام جدلی
- ۴- تغییر نگاه ها به بهاباد و توسعه بیشتر و سریع تر

دبیرخانه کنگره بین المللی علامه ملا عبدالله بهابادی

عند ذکر الصالحین تنزل الرحمه

عناوین	زمان بندی
الف : آثار علامه (نسخ خطی، کتب چاپ شده، اسناد تاریخی) ۱- شناسایی و جمع آوری کلیه آثار	پایان مرداد ۱۴۰۲
ترکیه ؛ استانبول	دی ۱۴۰۱
عراق ؛ بغداد ، کاظمین ، نجف ، کربلا	بهمن ۱۴۰۱
ایران ؛ قم ، مشهد ، یزد ، تهران ، اصفهان ، شیراز	پایان تیر ۱۴۰۲
سایر کشور ها ؛	پایان مرداد ۱۴۰۲
۲- بررسی و تأیید اصالت آثار	پایان شهریور ۱۴۰۲
۳- احیاء ، چاپ و انتشار (۱۰ اثر)	تا برگزاری کنگره ایران
۴- احیاء آثار دیگر	بعد از برگزاری کنگره ایران
ب : تولید محتوی (تألیف ، چاپ و انتشار آثار معرفی علامه)	
۱- منظومه فکری علامه	تیر ۱۴۰۲ تا مرداد ۱۴۰۳
۲- مدخل موسوعه علامه	اسفند ۱۴۰۲
۳- اندیشه سیاسی علامه	شهریور ۱۴۰۲
۴- مقالات جدید	اردیبهشت ۱۴۰۳
۵- زندگی نامه داستانی (رمان)	مرداد ۱۴۰۲
۶- سفرنامه ها	
۷- کتاب اشعار	
۸- ویژه نامه جدید	بهمن ۱۴۰۲
ج : ترجمه و چاپ برخی آثار به زبان های انگلیسی ، عربی ، ترکی استانبولی و ...	شهریور ۱۴۰۲ تا شهریور ۱۴۰۳
د : سفارش مقالات به مراکز علمی- پژوهشی و دانشگاهی و حوزوی	مرداد ۱۴۰۳
ه : کسب مجوز آی اس سی و چاپ مقالات منتخب در نشریات معتبر بین المللی	مرداد ۱۴۰۳
- حمایت از پایان نامه های حوزوی و دانشگاهی در مقاطع ارشد و دکتری	مرداد ۱۴۰۳
و : ویرایش دوم کتاب شناخت نامه و کتب چاپ شده فعلی	مرداد ۱۴۰۳
ز : تولید برنامه های چند رسانه ای	دی ۱۴۰۱ تا ...
۱- مستند	
۲- انیمیشن	
۳- نماهنگ	اسفند ۱۴۰۲
۴- کلیپ	خرداد ۱۴۰۲
۵- میزگرد	خرداد ۱۴۰۲
۶- برنامه های زنده و ضبط شده رادیویی و تلویزیونی	خرداد ۱۴۰۲
۷- صدا گذاری و پخش تولیدات رسانه ای از شبکه های تلویزیونی سایر کشور	
ح : برگزاری کارگاه های آموزشی و پیش نشست های علمی در مراکز علمی ، دانشگاهی و حوزوی	دی ۱۴۰۲ تا شهریور ۱۴۰۳